

ФІЛЬШТЕЙН М. В.,
старший слідчий слідчого управління
(Головне управління Національної поліції
України в Кіровоградській області)

УДК 341.7

ДОСВІД КРАЇН ПРИБАЛТИКИ В ПОДОЛАННІ КОРУПЦІЇ В ПОЛІЦЕЙСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті розглянуто досвід боротьби з корупцією Прибалтійських держав та можливість його використання під час реформування Національної поліції України. Також зроблено ґрунтовні висновки, які полягають у тому, що подолання корупції лише в поліції за її збереження в інших державних установах, політиці, господарській діяльності є негативним фактором, що може вплинути на відновлення корупції серед правоохоронців, про що обов'язково необхідно пам'ятати реформаторам і керівництву нашої держави.

Ключові слова: боротьба з корупцією, досвід, поліція, реформа поліції, Прибалтійські держави.

В статье рассмотрен опыт борьбы с коррупцией Прибалтийских государств и возможность его использования при реформировании Национальной полиции Украины. Также сделаны основательные выводы, которые заключаются в том, что преодоление коррупции только в полиции при ее сохранении в других государственных учреждениях, политике, хозяйственной деятельности является негативным фактором, который может повлиять на восстановление коррупции среди правоохранителей, о чем обязательно необходимо помнить реформаторам и руководству нашего государства.

Ключевые слова: борьба с коррупцией, опыт, полиция, реформа полиции, Прибалтийские государства.

In the article the experience of fighting corruption Baltic states, and the possibility of its use in reforming the National Police of Ukraine. Also made solid conclusions which are that overcoming corruption in the police force only when it is saved in other public institutions, policies, economic activity is a negative factor that could affect the recovery of corruption among police officers, which must necessarily city favorites reformers and leadership of our country.

Key words: fighting corruption, experience, police, police reform, Baltic states.

Вступ. Органи внутрішніх справ України потребують докорінної реформації. Першим кроком у їх реформуванні стало створення нового правоохоронного органу – Національної поліції України – відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» [1]. Основним завданням реформаторів сьогодні є створення ефективного виконавчого органу у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави. З огляду на високий рівень корупції в державі стає зрозуміло, що без подолання тотальної корупції в правоохоронній сфері всі намагання реформаторів досягти позитивних результатів будуть зведені нанівець.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд процесу подолання корупції в поліцейському середовищі України за допомогою вивчення досвіду країн Прибалтики.

Результати дослідження. Таким чином, реформування органів внутрішніх справ і міліції (поліції) має на меті суттєве підвищення їх ефективності, а одним із напрямів досягнення цієї стратегічної мети, що дасть можливість створити дійсно європейську поліцію, є подолання корупції всередині самої міліції (поліції).

Водночас усі усвідомлюють, що викорінення корупції в окремій державній установі, навіть такій значимій, як поліція, не матиме позитивних наслідків для суспільства за збереження високого рівня корупції в самому суспільстві.

Проведені дослідження свідчать, що повністю ліквідувати корупцію як соціальне явище неможливо. Натомість завданням діючої влади є мінімізація проявів і впливу корупції на управління державою й суспільне життя. З огляду на те, що в 2014 р. за індексом сприйняття корупції міжнародної неурядової організації «Transparency International» Україна посіла 142 місце зі 175 країн, виникає проблема щодо реальної загрози корупції національній безпеці та самому існуванню самостійної, незалежної української держави [2].

Україна поставила перед собою мету увійти до Європейського Союзу, що вимагає від керівництва країни вжиття реальних, а не ілюзорних заходів щодо подолання тотальної корупції у вищих ешелонах влади та суспільстві в цілому. Із цієї позиції для України є вкрай цінним досвід країн Прибалтики, які першими на пострадянському просторі увійшли в європейську сім'ю народів.

Прибалтійські держави увійшли до Європейського Союзу, орієнтуючись на європейські цінності, активно протидіючи корупції. У керівництва Литви, Латвії та Естонії було чітко розуміння того, що без подолання корупції в правоохоронних органах, насамперед поліції, неможливо вирішити проблему корупції в суспільстві в цілому, вести активну боротьбу із цим явищем, застосовуючи засоби оперативно-розшукової й слідчої діяльності. Окрім того, поліція, яка є найбільш наближеною до населення серед усіх інших правоохоронних, спеціальних, правозастосовних органів і судів, є віддзеркаленням реалізації ідеї реального подолання корупції. Присутність корупції в поліції дискредитує державу в очах суспільства та на міжнародному рівні.

Після розпаду Радянського Союзу країни Прибалтики вжили дієвих заходів щодо зниження рівня корупції як у суспільстві в цілому, так і в поліції зокрема. Про це свідчить індекс сприйняття корупції в цих країнах, що дає можливість зіставити його із ситуацією в Україні.

У 2014 р. за індексом сприйняття корупції міжнародної неурядової організації «Transparency International» Естонська Республіка перебувала на 26 місці зі 175 країн, Литва – на 39 місці, а Латвія – на 43 місці [2].

Необхідно звернути увагу, що в Прибалтійських країнах, як і в Україні, після розпаду СРСР на початку 1990-х рр. не проводилась люстрація в правоохоронних органах, поліції та інших державних установах. Однак це не завадило суттєвому оновленню політичної еліти, її «омолодженню», а навіть зіграло позитивну роль у конкуренції всередині політичних еліт, зробило її більш чесною.

Приїзд до Прибалтійських держав емігрантів, які повернулись на батьківщину, та зіткнення їхньої ідеології з ідеологією тих, хто постійно проживав на цих територіях у часи, коли країни входили до складу СРСР, лише створили додаткові умови для демократизації суспільства [3, с. 130].

На жаль, багато українців, які постійно проживають за межами України, лише декларують свою відданість українській державі, проте фактично не бажають розділити свою долю з долею батьківщини. Натомість їхній ринковий досвід, а також досвід життя в демократичному суспільстві разом із досвідом українців, які жили в умовах СРСР, міг би дати серйозний поштовх до розвитку України, її становлення як правової, соціальної та демократичної держави [4].

Необхідно звернути увагу на те, що Прибалтійські країни не підтримують ідею створення демократичного суспільства збройним шляхом. На переконання дослідників, демократія, побудована на зброї, робить зброю легітимною для населення не лише для створення демократичного суспільства, а й для досягнення інших цілей, які, на думку окремих провідників соціуму, є позитивними цілями для суспільства, а демократія із застосуванням сили збільшує, а не зменшує вірогідність конфліктів [3, с. 133].

В умовах демократичного суспільства зовсім не виключається існування корупції, проте її рівень залежить від ставлення до неї суспільства й політичної еліти, а ліквідація – від політичної волі керівництва держави.

У країнах Прибалтики основною причиною корупції називають економічні фактори, що спричиняють існування корупції не на побутовому рівні, а на рівні політичних еліт і

вищих щаблів влади. Для Прибалтійських країн більш типовою є корупція, пов'язана з господарською діяльністю, укладенням договорів і проведенням тендерів. Зазначені обставини впливають на те, що рівень корупції серед працівників поліції Прибалтійських країн є досить низьким, тому пересічний громадянин не відчуває її існування, коли спілкується з представниками органів поліції.

Таким чином, не можна відкидати вплив стану економіки на існування корупції в поліцейському середовищі: чим вищим є економічний рівень, тим більше можливостей у держави для належного матеріально-технічного забезпечення поліцейської діяльності, високого рівня заробітної плати працівників поліції, створення соціальних гарантій для поліцейських.

Прихід до влади молодих кадрів, у тому числі в поліцію, не вплинув сам по собі на рівень корупції. У цьому аспекті помилковим є твердження українських реформаторів поліції про те, що омолодження саме по собі, без комплексного підходу до проблеми подолання корупції, вплине на отримання позитивних результатів.

Натомість керівництво Прибалтійських держав добре розуміло, що без подолання корупції в поліції неможливо створити нову державу, а успіх у цьому напрямі збільшував довіру до держави як інституції, здатної досягти прогресу в аналізованій сфері.

Так, керівництво Латвії розпочало боротьбу з корупцією саме з її викорінення в Державній поліції Латвії. Із цією метою під контролем Головного комісара поліції було створено антикорупційну групу, на яку покладено обов'язок відслідковувати роботу поліцейських із метою виявлення й попередження корупційних діянь. У розпорядження антикорупційної групи було надано повну базу даних щодо поліцейських, які перебувають на службі, технічні можливості відслідковувати місцезнаходження кожного працівника в режимі реального часу, а також дозвіл здійснювати перевірки поліцейського в будь-який час та під будь-яким приводом.

Водночас у структурі Державної поліції Латвії створено Бюро внутрішньої безпеки, завданням якого є виявлення працівників поліції, які вчиняють злочини й корупційні діяння. Також у Латвії було створено спеціалізовану незалежну державну установу – Бюро щодо попередження та боротьби з корупцією. Зазначений орган проводить активну оперативно-розшукову й слідчу роботу щодо працівників Державної поліції Латвії. Інформацію, яка накопичується щодо окремого поліцейського, неможливо знищити, вона використовується в попередженні корупційних діянь у поліцейському середовищі.

Дані засобів масової інформації свідчать, що в результаті ретельного, неупередженого й об'єктивного відбору до лав латвійської поліції, жорсткого внутрішньовідомчого та зовнішнього контролю, суттєвого підвищення заробітної плати й рівня соціальної захищеності поліцейських стало неможливим здійснити підкуп працівника поліції [5].

В Естонській Республіці обов'язок боротьби з корупцією покладається на Бюро щодо боротьби з корупцією Центральної кримінальної поліції, яке входить до складу Міністерства внутрішніх справ Естонії. Бюро щодо боротьби з корупцією разом із підрозділом внутрішньої безпеки Міністерства внутрішніх справ Естонії здійснює діяльність щодо попередження корупції та виявлення осіб, які такі діяння вчиняють [6].

У Литві на підставі Закону Литви «Про Спеціальну службу розслідувань» створено Спеціальну службу розслідувань, яка є незалежною державною установою, що підпорядковується безпосередньо Президенту Литви. Разом зі службою внутрішньої безпеки Міністерства внутрішніх справ Литви вона здійснює оперативно-розшукову, слідчу й превентивну діяльність щодо попередження корупції серед працівників поліції. Важливість жорсткого ставлення до фактів корупції висловив у засобах масової інформації представник Департаменту поліції Литви Д. Малашкявичюс: «Хабарництво та корупція в поліції є важливим фактором для суспільства. І хоча це дрібна форма корупції, проте її вплив на загальне розуміння верховенства законів у країні від цього дуже страждає» [7].

Висновки. Таким чином, не викликає сумнівів, що Прибалтійські країни демонструють значні успіхи в боротьбі з корупцією в поліцейському середовищі, і не лише серед колишніх радянських республік, а й серед усього Європейського Союзу. Водночас подолання корупції винятково в поліції за її збереження в інших державних установах, політиці, господарській діяльності є негативним фактором, який може вплинути на відновлення корупції серед правоохоронців, про що обов'язково необхідно пам'ятати реформаторам і керівництву нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Рейтинг стран мира по уровню восприятия коррупции / Центр гуманитарных технологий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gtmarket.ru/ratings/corruption-perceptions-index/info>.
3. Страны Балтии: после распада СССР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.seinstitute.ru/Files/SSSR-ch3balt_p121-196.pdf.
4. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
5. Стецко Л. Полиция Литвы до и после реформы / Л. Стецко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.intex-press.by/ru/971/society/14153/?p=16>.
6. Эстонская полиция: почему ее реформа удалась? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.myeestonia.ru/publ/ehstonskaja_policija_pochemu_ejo_reforma_udalas/14-1-0-1354.
7. 95% жителей считают коррупцию в Литве распространенной // Ничего личного: архив газеты «Молодежь Эстонии» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moles.ee/14/Feb/12/lit1.php>.

ШАТРАВА С. О.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративної
діяльності органів внутрішніх справ
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

УДК 351.743(477)

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ НАДАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ:
ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ**

У статті розглянуто позиції вчених щодо розуміння процедури надання адміністративних послуг у діяльності органів внутрішніх справ. Запропоновано на законодавчому рівні визначити правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних послуг Міністерством внутрішніх справ України.

Ключові слова: адміністративні послуги, адміністративна процедура, органи публічної адміністрації, органи внутрішніх справ.

В статье рассмотрены позиции ученых о понимании процедуры предоставления административных услуг в деятельности органов внутренних дел. Предложено на законодательном уровне определить правовые основы реализации прав, свобод и законных интересов физических и юридических лиц в сфере предоставления административных услуг Министерством внутренних дел Украины.

Ключевые слова: административные услуги, административная процедура, органы публичной администрации, органы внутренних дел.

The article deals with the position of scientists understanding of the procedure of administrative services in the internal affairs bodies. It is proposed at the legislative level to determine the legal basis of the implementation of the rights, freedoms and lawful interests of individuals and legal entities in the provision of administrative services to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Key words: administrative services, administrative procedure, public administration bodies, bodies of internal affairs.

